

Svenska nötköttsproducenter kan minska sina kostnader

Den svenska nötköttsproduktionen minskar och lönsamheten är låg. I denna studie undersöker vi hur mycket svenska nötköttsproducenter skulle kunna minska sina kostnader och hur olika egenskaper hos gårdarna påverkar effektiviteten i produktionen. Resultaten visar att:

- Svenska nötköttsproducenter kan minska sina rörliga kostnader med cirka 25 % i genomsnitt. Störst besparingar kan göras för foder, energi och djurhantering.
- Gårdar med god tillgång till bete är generellt mer effektiva. Beteshållning kan kräva en ökad arbetsinsats men denna kostnad vägs upp av lägre foderkostnader.
- Stora gårdar, mätt i ekonomiska termer, och specialiserade gårdar har större möjligheter till förbättringar än genomsnittet.

Svensk nötköttsproduktion

Trots att konsumenternas efterfrågan på nötkött ökar stadigt, minskar den svenska nötköttsproduktionen. Lönsamheten inom sektorn är låg och jämfört med gris- och mjölkproduktion har nötköttssektorn större variation i ekonomisk lönsamhet. Att lönsamheten varierar inom sektorn kan ha flera orsaker. Den kan skilja sig åt mellan olika produktionsinriktningar inom sektorn, såsom dikoproduktion och slutuppfödning, och mellan regioner med olika naturliga förutsättningar för jordbruk. Sådana skillnader är svåra att påverka för den enskilde jordbrukaren. Andra skillnader, som beror på olika egenskaper hos gården, såsom storlek, djurtäthet, specialisering osv., kan påverkas i högre grad.

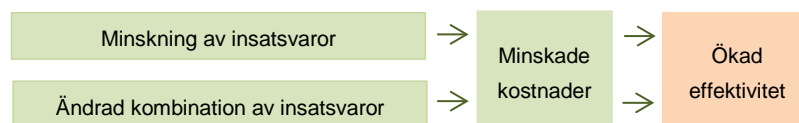
Denna studie syftar till att undersöka i vilken mån dessa olika faktorer påverkar hur effektivt nötköttsproducenterna använder sina resurser. Helst ska effektiviteten analyseras separat för olika produktionsinriktningar inom sektorn, men sådana data finns inte tillgängliga i tillräcklig mängd för statistisk analys. Denna studie kan därför inte undersöka hur effektiviteten skiljer sig åt mellan olika produktionsinriktningar, utan resultaten som diskuteras nedan är genomsnittliga för *hela* den svenska nötköttssektorn. Denna studie är ett första steg i att undersöka effektiviteten i svensk nötköttsproduktion, då det finns få tidigare studier inom detta ämne.

Effektivitet, intäkter och kostnader

Begreppet effektivitet avser relationen mellan intäkter och kostnader. I denna studie fokuserar vi på kostnadssidan. En högre effektivitet kan då uppnås om nötköttsproducenterna kan minska sina kostnader utan att samtidigt minska sina intäkter. Effektiviteten kan variera mellan 0 och 100 % och de mest effektiva gårdarna har värdet 100 %. Gårdarna jämförs med de mest effektiva gårdarna i urvalet för att se hur deras kostnadsstruktur skiljer sig åt. Då endast svenska gårdar ingår görs ingen jämförelse med andra länder.

För att minska sina kostnader kan jordbrukaren ändra sin användning av insatsvaror på två olika sätt (se figur 1 nedan). Antingen kan han/hon minska den nuvarande användningen av insatsvaror, eller så kan kombinationen av insatsvaror ändras för att hitta en optimal blandning. I det senare fallet minskar användningen av vissa insatsvaror medan användningen av andra ökar. Att på detta sätt göra genomgripande förändringar i produktionen är dock inte alltid möjligt för den enskilde jordbrukaren om vissa insatsvaror, exempelvis mark, endast finns att tillgå i begränsad utsträckning.

Figur 1. Två olika sätt att minska kostnaderna

På grund av dessa svårigheter diskuteras nedan endast de kostnadsminskningar som kan ske genom att jordbrukaren minskar sin nuvarande användning av insatsvaror, medan intäkterna är oförändrade. Det som undersöks är producenternas användning av insatsvarorna foder, energi (uppvärmning och bränsle), arbetskraft, markareal, djurhanteringskostnader och antalet djur. Andra kostnader, exempelvis kostnader för byggnader, inkluderas inte på grund av begränsningar i datamaterialet.

Hur mycket skulle kostnaderna kunna minska?

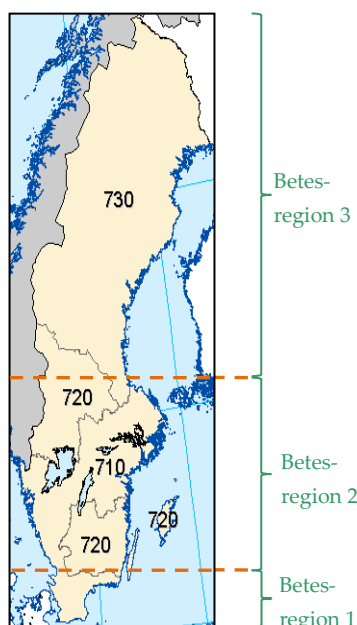
Svenska nötköttsproducenter uppvisar i genomsnitt en effektivitet på 75 %. Genomsnittsgården skulle alltså kunna minska sina rörliga kostnader med 25 %. Procentuellt sett kan kostnaderna minska mest för energi och djurhantering. Energikostnader utgör dock en liten del av producenternas totala kostnader och besparingen i kronor är därför relativt liten. Djurhanteringskostnader inkluderar diverse kostnader, såsom veterinärkostnader, medicin, administration m.m., och det är därför inte helt enkelt att härleda hur stor besparing som skulle kunna genomföras för var och en av dessa. Kostnaderna för arbetskraft, den totala jordbruksarealen och antalet

djur kan också minska, men procentuellt sett inte lika mycket som kostnaderna för energi och djurhantering.

Jordbrukarna kan spara mest på kostnader för foder till djuren. I procent kan de spara mindre än för energi och djurhantering, men eftersom foderkostnader utgör en stor andel av nötköttsproducenternas totala kostnader, blir den möjliga kostnadsbesparingen i kronor stor.

Regionala skillnader i effektivitet

Eftersom förutsättningarna för att bedriva jordbruk skiljer sig åt i olika delar av Sverige, kan man förvänta sig att även effektiviteten varierar mellan gårdar i olika regioner. I denna studie undersöks regionala skillnader i effektivitet utifrån två olika regionindelningar.

710: Slättbygdslän
720: Skogs- och mellanbygdslän
730: Län i norra Sverige

Betesregion 1: Skåne, Blekinge och Halland

Betesregion 2: Stockholms-, Uppsala-, Södermanlands-, Östergötlands-, Jönköpings-, Kronobergs-, Kalmar-, Gotlands-, Västra Götalands-, Värmlands-, Örebro- och Västmanlands län

Betesregion 3: Dalarnas-, Gävleborgs-, Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län

Skillnaderna i effektivitet mellan olika regioner är liten enligt den vanliga förekommande FADN-indelningen, det vill säga när Sverige delas in i slättbygdslän (710), skogs- och mellanbygdslän (720) samt län i norra Sverige (730) (se kartan till vänster och tabell 1 nedan). Större skillnader framkommer när Sverige delas in i betesregioner baserade på beteskravet inom svensk lagstiftning. Detta innebär att nötkreatur i betesregion 1 ska ha en sammanlagd betestid på fyra månader per år. För betesregion 2 är kravet tre månader och för betesregion 3 två månader. Kartan visar en ungefärlig uppdelning av Sverige i dessa betesregioner.

Tabell 1. Skattad effektivitet i olika regioner

Område	Genomsnittlig effektivitet	Möjlig kostnadsminskning
Sverige	75 %	25 %
FADN-region 710	75 %	25 %
FADN-region 720	75 %	25 %
FADN-region 730	74 %	26 %
Betesregion 1	80 %	20 %
Betesregion 2	74 %	26 %
Betesregion 3	71 %	29 %

Gårdar i betesregion 1, med längst lagstadgad betestid, är i genomsnitt mest effektiva. Trots detta kan den genomsnittliga nötgården i betesregion 1 minska sina kostnader med 20 %. För betesregion 2 och 3 är effektiviteten i genomsnitt lägre (74 respektive 71 %) och möjligheten till kostnadsbesparingar större (26 respektive 29 %).

Gårdar med tillgång till bete är mer effektiva

Flera olika faktorer påverkar gårdarnas effektivitet (se tabell 2 nedan). Gårdar med stor betesareal per djur och gårdar med lång betestid är mer effektiva än genomsnittet. Detta visas i tabellen nedan med ett plustecken i raden för betesareal per djur och ett minustecken i raderna för betesregionerna 2 och 3, som har kortare lagstadgad betestid än betesregion 1. Den negativa effekten är störst för betesregion 3 med kortast betestid, vilket indikerar att kostnaderna minskar ju längre tid djuren kan vistas ute. Man skulle kunna tro att beteshållning *ökar* kostnaderna eftersom denna kan kräva en ökad arbetsinsats, men resultaten tyder på att merkostnaden för arbetet i detta fall vägs upp av minskade foderkostnader då djuren betar ute. Detta är i linje med resultatet ovan att foder utgör en stor kostnad där besparingar kan ske. Förutom betestiden finns även andra skillnader mellan regionerna. Exempelvis skiljer sig de allmänna förutsättningarna för jordbruksproduktion åt, vilket också påverkar resultatet.

Tabell 2. Faktorer som påverkar gårdarnas effektivitet

Typ av variabel	Variabel	Effekt
Region	Betesregion 2	Negativ
	Betesregion 3	Negativ
	LFA-område	Negativ
Egenskaper hos gården	Betesareal/djur	Positiv
	Djurtäthet	Positiv
	Självförsörjningsgrad för foder	Nära signifikant positiv
	Specialisering	Negativ
	Ekonomisk storlek	Negativ
	Omställning ekologisk produktion	Negativ
	Ekologisk produktion	Ingen effekt
	Antal djur > 2 år	Negativ
	Antal djur 1-2 år	Ingen effekt
Antal djur < 1 år	Ingen effekt	
Kapital-användning	Lån/djurenhet	Ingen effekt
	Investeringar/djurenhet	Ingen effekt

Gårdar i LFA-regioner är mindre effektiva

Gårdar i *LFA-områden* (mindre gynnade områden) är i genomsnitt mindre effektiva än gårdar i andra regioner (se tabell 2 ovan). Den gemensamma jordbrukspolitiken ger stöd till gårdar i LFA-regioner för att kompensera jordbrukarna för de naturgivna nackdelarna, men en tidigare studie har visat att LFA-gårdar är mindre effektiva även när stöden tas med i beräkningen av effektiviteten. Stöden lyckas således inte fullt ut med att kompensera jordbrukarna (se AgriFood Policy Brief 2013:4).

Stora och specialiserade gårdar kan öka effektiviteten mest

Att öka storleken på produktionen förväntas ofta leda till en ökad effektivitet eftersom skalfördelar då kan utnyttjas. Denna studie visar dock att ekonomiskt stora gårdar är mindre effektiva och därmed har större möjligheter att öka sin effektivitet än små gårdar.

Ekonomisk storlek mäts med bruttomarginalen, dvs. intäkter minus driftskostnader. Resultatet visar att det inte är storleken i sig som garanterar effektiviteten, utan att en expansion måste leda till en balanserad ökning av både kostnader och intäkter för att effektiviteten ska öka. Om kostnaderna ökar för snabbt i förhållande till intäkterna, lönar det sig inte att växa i storlek. Detta innebär inte att gårdarna ska minska i storlek eller att de har skalnackdelar, utan att de stora gårdarna har fortsatt stora möjligheter till kostnadsbesparingar.

På liknande vis nämns ofta *specialisering* som ett sätt att öka effektiviteten i produktionen. Enligt denna studie är dock specialiserade gårdar mindre effektiva än gårdar med diversifierad jordbruksproduktion. Detta betyder inte att nötköttsproduktionen ska minska, men att effektiviteten kan öka om insatsvaror som inte nyttjas fullt ut i nötköttsproduktionen kan användas i annan produktion. På så vis delas kostnaderna för insatsvarorna mellan nötköttsproduktionen och andra inkomstbringande aktiviteter.

Inriktningen på produktionen påverkar effektiviteten

Inriktningen på produktionen har betydelse för effektiviteten. Gårdar under *omställning till ekologisk produktion* är i genomsnitt mindre effektiva än andra gårdar. Detta är ett väntat resultat, då ekologiska produktionsmetoder ger lägre skördar och högre kostnader, samtidigt som producenten under omställningen ännu inte får del av prispremien på ekologiska produkter. Ekologisk produktion i sig har ingen effekt på effektiviteten.

Gårdar med hög *djurtäthet* är mer effektiva än genomsnittet, medan gårdar med många *djur äldre än 2 år* är mindre effektiva. Detta skulle kunna indikera att effektiviteten skiljer sig åt mellan produktionsinriktningar med olika djurtäthet och åldersstruktur. Mer forskning behövs dock innan några långtgående slutsatser kan dras.

Att öka effektiviteten är bara ett av jordbrukarens mål

Denna studie undersöker hur mycket svenska nötköttsproducenter i genomsnitt skulle kunna minska sina rörliga kostnader och visar vilka faktorer som påverkar gårdarnas effektivitet. Att öka effektiviteten är ett steg mot en ökad lönsamhet, men man ska komma ihåg att detta inte nödvändigtvis är målet för den enskilde jordbrukaren. Satsningar för att öka lönsamheten kan stå i konflikt med andra mål, såsom att ha mer fritid eller att behålla jordbruksproduktionen som del av en livsstil. Hur produktionen ska bedrivas är till syvende och sist ett val för den enskilde jordbrukaren.

- Författare** Cecilia Carlsson, Gordana Manevska-Tasevska och Ewa Rabinowicz.
- Källa** AgriFood Economics Centre Working Paper nr 2014:1: Input-saving possibilities and practices contributing to efficient beef production in Sweden.
- Mer information**
- Gordana Manevska-Tasevska
E-post: Gordana.Tasevska@slu.se
Telefon: 046-222 07 91
- Ewa Rabinowicz
E-post: Ewa.Rabinowicz@slu.se
Telefon: 046-222 07 83
- Mer att läsa** *Varför är vissa bönder mer effektiva än andra?* AgriFood Economics Centre Policy Brief 2013:4.

**Vad är AgriFood
Economics
Centre?**

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
AgriFood Economics Centres publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se

---